

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

КАВЕЦЬКИЙ Володимир Петрович

**Публічні фінанси України: сучасний стан та
перспективи розвитку / Public finance of Ukraine:
current status and development prospects**

спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітня програма – Публічні фінанси
Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФПФм-21
В. П. Кавецький

Науковий керівник:
д.е.н., професор, Б. С. Шулюк

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" __ " _____ 2026 р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Крисоватий**

ТЕРНОПІЛЬ - 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ.....	7
1.1. Сутність, функції та складові публічних фінансів у сучасній економіці.....	7
1.2. Нормативно-правові засади та сучасні наукові підходи до дослідження публічних фінансів України.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ.....	20
2.1. Оцінка основних показників публічних фінансів України.....	20
2.2. Державний борг та проблеми розвитку публічних фінансів України.....	28
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ.....	35
3.1. Сучасні виклики та перспективи розвитку публічних фінансів України.....	35
3.2. Заходи щодо зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.....	39
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49

ВСТУП

Функціонування публічних фінансів є однією з ключових передумов забезпечення стійкості держави, реалізації її соціально-економічних функцій та підтримання збалансованого розвитку суспільства. Саме через систему публічних фінансів акумулюються, розподіляються і використовуються фінансові ресурси, необхідні для виконання державою та органами місцевого самоврядування своїх повноважень, фінансування суспільних благ, забезпечення макроекономічної стабільності, соціального захисту населення, оборони, відновлення інфраструктури та модернізації економіки.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах система публічних фінансів України функціонує під впливом сукупності складних і взаємопов'язаних чинників. Серед них особливе значення мають тривала воєнна фіскальна напруга, високий рівень бюджетної дефіцитності, зростання державного боргу, суттєва залежність від зовнішнього фінансування, масштабні потреби відновлення, а також необхідність удосконалення механізмів бюджетного планування, управління публічними інвестиціями, фінансового контролю та цифровізації системи управління державними фінансами. У цих умовах дослідження сучасного стану публічних фінансів України та обґрунтування перспектив їх розвитку набуває не лише теоретичного, а й вагомого практичного значення.

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені сутності публічних фінансів, їх функціям, структурі, ролі у забезпеченні економічного зростання, фінансової стабільності та інституційного розвитку. Важливе значення для формування концептуальної бази роботи мали наукові праці І. О. Луїної, Т. Г. Бондарук, М. І. Карліна, В. П. Горина, І. П. Сидор, П. О. Нікіфорова, І. І. Легкоступа, Т. О. Кізими, З. М. Лободіної, В. Г. Дем'янишина та інших дослідників. Нормативною та інформаційною базою роботи стали Конституція України, Бюджетний і Податковий кодекси України, інші нормативно-правові акти, офіційні статистичні збірники та інформаційні матеріали Міністерства фінансів України,

Національного банку України, міжнародних фінансових організацій та інституцій.

Метою роботи є узагальнення теоретичних і нормативно-правових засад функціонування публічних фінансів України, оцінка їх сучасного стану та обґрунтування перспектив розвитку в умовах сучасних економічних і фінансових викликів.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- розкрити сутність, функції та складові публічних фінансів у сучасній економіці;
- дослідити нормативно-правові засади та сучасні наукові підходи до вивчення публічних фінансів України;
- проаналізувати основні показники публічних фінансів України;
- оцінити динаміку державного боргу та визначити основні проблеми розвитку публічних фінансів України;
- виявити сучасні виклики та перспективи розвитку публічних фінансів України;
- обґрунтувати заходи щодо зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

Об'єктом дослідження є система публічних фінансів України.

Предметом дослідження є теоретичні, нормативно-правові, аналітичні та прикладні аспекти функціонування й розвитку публічних фінансів України в сучасних умовах.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Зокрема, методи аналізу і синтезу застосовано для розкриття сутності публічних фінансів та систематизації наукових підходів до їх дослідження; системно-функціональний підхід – для вивчення взаємозв'язку елементів системи публічних фінансів; інституційний підхід – для оцінки ролі правових норм, організаційних механізмів та інститутів управління; метод порівняння – для зіставлення динаміки бюджетних і боргових показників; статистичні та графічні методи –

для аналізу й візуалізації основних показників публічних фінансів України; узагальнення – для формулювання висновків і практичних пропозицій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-аналітичних підходів до дослідження публічних фінансів України та в обґрунтуванні практичних орієнтирів їх подальшого розвитку в умовах воєнного стану і високої фіскальної напруги. Зокрема, у роботі: по-перше, систематизовано сучасні наукові підходи до дослідження публічних фінансів України з виокремленням нормативно-правового, системно-функціонального, інституційного, поведінкового, та розвитково-орієнтованого підходів, що дало змогу сформулювати комплексну методологічну основу дослідження; по-друге, поглиблено аналітичну оцінку сучасного стану публічних фінансів України через поєднання аналізу динаміки державного і зведеного бюджетів, доходної бази місцевих бюджетів та боргових процесів, що дозволило виявити не лише кількісне розширення бюджетної системи, а й посилення централізації фінансових ресурсів, трансформацію структури доходів державного бюджету та зростання зовнішньої орієнтації боргової моделі; по-третє, обґрунтовано систематизований комплекс заходів щодо зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, який, на відміну від суто декларативних підходів, поєднує доходні, видаткові, боргові, інвестиційні, цифрові та контрольні інструменти в межах єдиної логіки модернізації системи публічних фінансів України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у роботі висновки та запропоновані напрями вдосконалення можуть бути використані в аналітичній діяльності, при підготовці пропозицій щодо зміцнення фінансової стабільності, підвищення ефективності бюджетної політики, удосконалення управління державним боргом, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін фінансового спрямування.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на

54 сторінках друкованого тексту. Матеріали дослідження містять 9 таблиць і 2 рисунки. Список використаних джерел складається з 48 найменувань.

Апробація наукових результатів. Основні положення та результати проведеного дослідження пройшли апробацію на науково-практичних заходах і відображені у публікаціях автора. Зокрема, результати дослідження висвітлено у тезах доповіді: Кавецький В. П. Фінансова стабільність у системі публічних фінансів України: сучасні виклики та практичні орієнтири зміцнення // Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків [Текст] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених [Тернопіль, 27 листопада 2025 р.]. Тернопіль : ЗУНУ, 2025. Ч. 2. С. 227–229; а також у співавторській публікації: Шулюк Б., Дем'яник А., Кавецький В. Цифрова трансформація бюджетного процесу: український та міжнародний досвід // XI Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія : збірник наукових праць (м. Тернопіль, 12 листопада 2025 року). Тернопіль : ЗУНУ, 2025. С. 159–163. Крім того, окремі результати дослідження відображено у тезах: Кавецький В. П. Державний борг у системі публічних фінансів України: сучасні виклики та напрями оптимізації // Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (м. Тернопіль, 6 травня 2026 р.). Ч. 1. Тернопіль : ЗУНУ, 2026. С. 307–309.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

1.1. Сутність, функції та складові публічних фінансів у сучасній економіці

У сучасних умовах розвитку економіки публічні фінанси посідають центральне місце у системі суспільного відтворення, оскільки саме через них держава та органи місцевого самоврядування акумулюють, розподіляють і використовують фінансові ресурси для забезпечення виконання своїх функцій. Від рівня організації публічних фінансів залежить не лише фінансування поточних потреб держави, а й спроможність суспільства реагувати на кризові явища, підтримувати макроекономічну стабільність, забезпечувати соціальний захист населення, обороноздатність, відновлення інфраструктури та довгостроковий розвиток. Саме тому в науковій літературі категорія «публічні фінанси» дедалі частіше розглядається не лише як сукупність бюджетних потоків, а як складний багаторівневий механізм реалізації публічного інтересу [3–10].

Проблематика сутності публічних фінансів залишається дискусійною, що пов'язано як із розвитком самої фінансової науки, так і зі змінами ролі держави у сучасній економіці. У статті І. О. Луїної та Т. Г. Бондарук підкреслено, що у вітчизняній економічній і юридичній літературі трактування поняття «публічні фінанси» тривалий час базувалося переважно на характеристиці його складових, ознаках публічності та праві власності на фінансові ресурси. Водночас авторки наголошують, що визначення цього поняття має враховувати не лише формальну належність коштів до державної чи комунальної сфери, а насамперед функціональне призначення цих ресурсів – фінансове забезпечення виконання органами публічної влади їхніх суспільних функцій [3]. Саме такий підхід дає змогу відмежувати публічні фінанси від інших сегментів фінансової

системи та уникнути їх надмірно широкого або, навпаки, занадто вузького тлумачення.

Сучасний український науковий дискурс демонструє наявність кількох підходів до розуміння публічних фінансів. У навчальному посібнику за редакцією М. І. Карліна узагальнено позиції вітчизняних дослідників, відповідно до яких публічні фінанси можуть тлумачитися у широкому та вузькому значеннях. У широкому значенні вони охоплюють фінансову діяльність різних публічних союзів, тоді як у вузькому – фінансові відносини, пов'язані передусім із формуванням і використанням ресурсів держави та місцевого самоврядування. У цьому ж джерелі наведено підходи, за якими до складу публічних фінансів включаються державні фінанси, місцеві фінанси, державні цільові фонди, державний кредит, а подекуди й окремі інші публічно зорієнтовані фінансові утворення [5]. Отже, сучасна фінансова наука не обмежується єдиною дефініцією, а пропонує декілька методологічних ракурсів аналізу цієї категорії.

Разом із тим більш переконливим видається функціонально-цільовий підхід, за яким публічні фінанси слід визначати через їх суспільне призначення. У такому розумінні публічні фінанси – це система економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів держави, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічного права з метою забезпечення суспільних потреб, виробництва й надання публічних благ, реалізації соціальної, оборонної, інвестиційної, регуляторної та стабілізаційної функцій держави. Перевага такого підходу полягає в тому, що він поєднує фінансовий, інституційний та суспільний виміри категорії «публічні фінанси» і дозволяє розглядати їх не лише як сукупність фондів коштів, а як механізм реалізації публічної влади [3–5; 7].

Відмежування публічних фінансів від приватних є принципово важливим для їх наукового осмислення. Якщо приватні фінанси зорієнтовані переважно на одержання прибутку, збереження та примноження приватного капіталу, то публічні фінанси мають іншу цільову спрямованість – задоволення суспільних

потреб і забезпечення реалізації колективних інтересів. OECD визначає public finance як сферу, що охоплює державні доходи, видатки, активи та борг і впливає на економіку через короткострокову реакцію на спади, перерозподіл доходів, довгострокове зростання та екологічну стійкість [8]. Своєю чергою Світовий банк наголошує, що якість управління публічними ресурсами визначає результативність державної політики та її реальний вплив на добробут суспільства [10]. Таким чином, відмінність публічних фінансів від приватних полягає не лише у суб'єкті управління ресурсами, а й у характері цілей, інструментів та критеріїв результативності.

Функціональний зміст публічних фінансів у сучасній економіці є багатовимірним. Традиційно в економічній теорії акцентують на алокаційній, перерозподільчій і стабілізаційній ролі фінансів держави. Однак в сучасних умовах до них додаються функції забезпечення соціальної стійкості, інституційної довіри, прозорості, підтримки структурної модернізації та екологічної трансформації економіки. Зокрема, В. П. Горин, досліджуючи інструментарій публічних фінансів у реалізації моделі зеленої економіки, показує, що сьогодні публічні фінанси не обмежуються фінансуванням базових державних потреб, а дедалі активніше використовуються як інструмент стимулювання структурних змін, екологічних інвестицій та досягнення цілей сталого розвитку [6]. Це означає, що функціональне наповнення публічних фінансів розширюється відповідно до нових викликів, з якими стикається держава і суспільство.

Першою базовою функцією публічних фінансів є алокаційна, тобто функція розміщення й спрямування ресурсів на ті сфери, які ринок неспроможний або незацікавлений фінансувати в достатньому обсязі. Йдеться про оборону, правопорядок, фундаментальну освіту, базову медицину, стратегічну інфраструктуру, екологічну безпеку, функціонування державних інститутів. Саме через бюджетні та позабюджетні механізми держава забезпечує фінансування суспільних благ, які мають колективний характер споживання. Другою є перерозподільча функція, що реалізується через податкову систему, соціальні трансферти, субсидії, субвенції, міжбюджетне

вирівнювання та інші інструменти, за допомогою яких держава впливає на розподіл доходів у суспільстві та пом'якшує соціально-економічні диспропорції. Третьою виступає стабілізаційна функція, що полягає у впливі публічних фінансів на макроекономічну динаміку, зайнятість, інфляційні процеси, сукупний попит, боргову стійкість і фінансову рівновагу [4; 8; 10].

У сучасному середовищі особливого значення набуває також контрольна функція та функція забезпечення прозорості публічних фінансів. Вона полягає не лише в контролі за цільовим та ефективним використанням коштів, а й у забезпеченні підзвітності влади перед суспільством. Міжнародний валютний фонд визначає Fiscal Transparency Code як міжнародний стандарт розкриття інформації про публічні фінанси, який охоплює фіскальну звітність, прогнозування і бюджетування, аналіз фіскальних ризиків та управління ними [9]. В українських умовах публічний характер фінансів дедалі більше виявляється через інститути відкритості даних, зокрема через відкритий бюджетний портал і єдиний вебпортал використання публічних коштів, що підсилює суспільний контроль за рухом бюджетних ресурсів [1; 2]. Отже, публічні фінанси в сучасній економіці повинні бути не лише достатніми за обсягом, а й відкритими для суспільної оцінки та моніторингу.

Ще однією важливою функцією публічних фінансів є розвиткова. Вона проявляється в тому, що через бюджетну, податкову, боргову та інвестиційну політику держава може стимулювати структурну перебудову економіки, підтримувати інновації, модернізувати інфраструктуру, розвивати людський капітал та забезпечувати післякризове відновлення. У монографії І. О. Луніної наголошується, що розвиток публічних фінансів необхідно розглядати в контексті макроекономічної політики зростання, а довгострокова стійкість фінансової системи залежить від здатності держави поєднувати фіскальну збалансованість із підтримкою економічної динаміки [4]. Це особливо актуально для України, де публічні фінанси виконують не лише соціально-забезпечувальну, а й відновлювально-модернізаційну місію.

Не менш важливим є питання складових публічних фінансів. У сучасній українській науці існує дискусія щодо того, що саме варто включати до їх

структури. Одні автори тлумачать її широко, включаючи до публічних фінансів фінанси держави, місцевого самоврядування, державних цільових фондів, державного кредиту, а також окремі сегменти фінансів суб'єктів господарювання публічного сектору. Інші дослідники обґрунтовують доцільність звуження цього поняття до тих фінансових ресурсів, які безпосередньо обслуговують виконання функцій органів публічної влади [3; 5]. На наш погляд, для цілей даного дослідження найбільш обґрунтованим є підхід, за яким до складу публічних фінансів слід відносити насамперед державні фінанси, місцеві фінанси, державні цільові фонди, державний кредит і борг, систему публічних доходів та видатків, а також фінансові механізми міжбюджетного регулювання. Такий підхід дозволяє зберегти зв'язок між теоретичною сутністю категорії та реальною архітектурою фінансової системи держави.

Основою системи публічних фінансів в Україні є бюджетна система, яка відповідно до Бюджетного кодексу складається з державного та місцевих бюджетів [1]. Саме через бюджетну систему реалізується основна частина перерозподільчих процесів у публічній сфері. Поряд із цим важливу роль відіграють державні цільові фонди, через які фінансуються окремі напрями соціального захисту та публічних зобов'язань держави. Окремою складовою виступає державний кредит і борг, що дає змогу мобілізувати додаткові ресурси для покриття дефіциту бюджету, фінансування антикризових заходів і розвитку. Сучасне міжнародне трактування публічних фінансів також охоплює державні активи та зобов'язання, що особливо важливо в умовах оцінки боргової стійкості, управління ризиками та забезпечення довгострокової фінансової рівноваги [8; 9].

Водночас у сучасних дослідженнях дедалі більша увага приділяється інституційній природі публічних фінансів. І. П. Сидор підкреслює, що в умовах сучасних викликів, загроз та невизначеності наукове пізнання публічних фінансів потребує не лише ресурсного, а й інституційного виміру. У такому контексті важливо враховувати, що публічні фінанси функціонують не у відриві від інститутів, а через систему правил, норм, механізмів та організацій,

які визначають порядок формування й використання ресурсів [7]. Це означає, що сутність публічних фінансів не може бути зведена лише до фондів коштів або бюджетних показників; вона охоплює також відносини довіри, підзвітності, компетенцій, контролю, міжрівневої координації та публічної відповідальності. Саме тому в сучасній економіці категорія публічних фінансів є ширшою за традиційне уявлення про «державні гроші».

Отже, публічні фінанси у сучасній економіці є складною системою економічних відносин і фінансових інструментів, за допомогою яких держава та органи місцевого самоврядування забезпечують виконання своїх функцій, виробництво публічних благ, перерозподіл ресурсів, макроекономічну стабілізацію та розвиток суспільства. Їх сутність виявляється через публічний інтерес, неприбуткову цільову спрямованість, законодавчу регламентованість, підзвітність та прозорість. Основними функціями публічних фінансів є алокаційна, перерозподільча, стабілізаційна, контрольна та розвиткова. До їх ключових складових доцільно відносити державні й місцеві фінанси, державні цільові фонди, державний кредит і борг, систему публічних доходів і видатків, а також механізми міжбюджетного регулювання. Такий підхід створює належну теоретичну базу для подальшого аналізу нормативно-правових засад та сучасних наукових підходів до дослідження публічних фінансів України.

1.2. Нормативно-правові засади та сучасні наукові підходи до дослідження публічних фінансів України

Нормативно-правова основа функціонування публічних фінансів України є багаторівневою та охоплює сукупність конституційних норм, кодифікованих актів, спеціальних законів і підзаконних документів, які визначають правила формування, розподілу, використання та контролю публічних фінансових ресурсів. Саме через правове закріплення фінансових повноважень держави, органів місцевого самоврядування, контрольних інституцій і розпорядників коштів формується інституційна рамка, у межах якої реалізується бюджетна,

податкова, боргова та контрольна політика. У сучасних умовах значення такої нормативної основи посилюється, оскільки публічні фінанси функціонують під впливом воєнних викликів, зростання боргового навантаження, вимог прозорості, цифровізації та поступової адаптації української фінансової системи до європейських стандартів.

Базові правові орієнтири функціонування публічних фінансів закріплені в Конституції України. Основний Закон не лише проголошує принципи здійснення публічної влади, а й прямо визначає, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування, а виключно законами України встановлюються Державний бюджет України і бюджетна система, система оподаткування, податки і збори, засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків, а також порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу. Окремо Конституція закріплює, що держава прагне до збалансованості бюджету, а будь-які видатки на загальносупільні потреби визначаються виключно законом про Державний бюджет України [11]. Така конституційна конструкція є принципово важливою, оскільки вона формує правову ієрархію публічних фінансів: від загальних засад фінансового устрою держави до спеціальних механізмів бюджетного регулювання.

Ключовим системоутворюючим актом у сфері публічних фінансів виступає Бюджетний кодекс України. Саме він визначає правові засади функціонування бюджетної системи, її структуру, принципи, основи бюджетного процесу, міжбюджетні відносини та відповідальність за порушення бюджетного законодавства [1]. Значення Бюджетного кодексу полягає не лише у регламентації технічних аспектів руху бюджетних коштів, а й у формуванні цілісної логіки бюджетного управління – від планування та розподілу ресурсів до контролю і звітності. Важливо, що бюджетне законодавство України не є статичним: воно постійно коригується відповідно до нових умов функціонування держави. Показовим у цьому сенсі є ухвалення у 2024 році Закону № 3979-IX, який відновив середньострокове бюджетне планування на місцевому рівні та привів окремі положення Бюджетного

кодексу у відповідність із чинним законодавством [19]. Це свідчить про поступове посилення стратегічного компонента у системі управління публічними фінансами України.

Не менш важливою складовою нормативної бази є Податковий кодекс України, який формує дохідну основу публічних фінансів. Через нього встановлюються загальнодержавні та місцеві податки і збори, правила їх справляння, податкові повноваження та базові принципи оподаткування [12]. Для дослідження публічних фінансів це має фундаментальне значення, оскільки бюджетна система не може функціонувати без стабільного й правово визначеного механізму мобілізації доходів. Водночас податкове законодавство не можна розглядати ізольовано від бюджетного: саме їх взаємозв'язок формує реальний фінансовий потенціал держави та територіальних громад. Тому в науковому аналізі публічних фінансів податковий аспект закономірно посідає важливе місце як у дослідженні доходної бази бюджету, так і в оцінці фінансової стійкості держави.

В українських умовах особливе значення має також Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який визначає систему, гарантії, засади організації та діяльності місцевого самоврядування [13]. У контексті публічних фінансів цей закон має важливе значення тому, що він конкретизує фінансову основу місцевого самоврядування, закріплює власні й делеговані повноваження територіальних громад, а також задає інституційну логіку місцевих фінансів як складової публічних фінансів загалом. Таким чином, нормативно-правова база публічних фінансів України має не лише державний, а й виразний муніципальний вимір, без якого аналіз публічних фінансів був би неповним. Це особливо важливо в умовах децентралізації, коли частина фінансових рішень і фінансової відповідальності поступово зміщується на місцевий рівень.

Суттєвим елементом сучасної правової архітектури публічних фінансів є норми, що регламентують фінансову прозорість і контроль. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» визначає умови і порядок забезпечення доступу до інформації про використання коштів державного і місцевих бюджетів, коштів державних і комунальних підприємств, а також

фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування [2]. Його значення виходить за межі технічного оприлюднення інформації: фактично він інституціоналізує публічність фінансів як суспільну цінність. У свою чергу, Закон України «Про Рахункову палату» закріплює повноваження цього органу щодо контролю за надходженням коштів до Державного бюджету та їх використанням [14], а Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» визначає засади функціонування системи державного фінансового контролю [15]. У сукупності ці акти формують нормативну основу підзвітності, аудиту та фінансової дисципліни у публічному секторі.

Таким чином, нормативно-правові засади публічних фінансів України можуть бути представлені як багаторівнева система, у центрі якої перебувають Конституція України, Бюджетний та Податковий кодекси, законодавство про місцеве самоврядування, акти у сфері прозорості й фінансового контролю, а також зміни, спрямовані на модернізацію бюджетного управління. Ця система не є застиглою: вона еволюціонує під впливом суспільних потреб, воєнних викликів, цифровізації та міжнародних стандартів. Саме тому дослідження публічних фінансів потребує поєднання нормативно-правового аналізу з ширшим науковим інструментарієм, який дає змогу пояснити не лише «як влаштована» система публічних фінансів, а й «чому вона функціонує саме так», які суперечності накопичує та в якому напрямі трансформується.

У сучасній фінансовій науці підходи до дослідження публічних фінансів істотно розширилися. Якщо раніше домінував переважно описово-нормативний або фіскально-правовий ракурс, то сьогодні дослідження дедалі частіше спираються на поєднання системного, функціонального, інституційного, поведінкового, макроекономічного та управлінського підходів. І. О. Луніна та Т. Г. Бондарук, аналізуючи еволюцію теорії публічних фінансів, показують, що сучасна концепція цієї категорії має виходити із функцій держави, фінансового забезпечення публічних потреб і публічного характеру ресурсів, а не лише з формальної належності коштів до державної чи комунальної власності [3]. Близьку за змістом позицію відображають П. О. Нікіфоров та І. І. Легкоступ, які

наголошують на необхідності розглядати публічні фінанси в сучасній Україні як явище, що має одночасно теоретичний і практичний вимір, а отже потребує комплексного дослідницького підходу [16].

Одним із найважливіших сучасних підходів є системно-функціональний. Його сутність полягає в тому, що публічні фінанси аналізуються як цілісна система, окремі елементи якої – бюджет, податки, борг, фінансовий контроль, міжбюджетні відносини, місцеві фінанси – пов'язані між собою і виконують певні функції в межах єдиного механізму. Такий підхід дозволяє уникнути фрагментарності дослідження та розглядати фінансові явища у взаємозалежності. Для нашого дослідження він є базовим, адже дає змогу поєднати теоретичну природу публічних фінансів із подальшим аналізом їхніх показників, боргового навантаження та перспектив розвитку. Його логіка добре узгоджується з сучасними українськими працями з теорії публічних фінансів і з макроекономічним баченням ролі публічних фінансів у забезпеченні зростання [3–5; 16].

Не менш вагомим є інституційний підхід, який в останні роки набув особливої актуальності. У статті І. П. Сидор наголошено, що інституційний вимір публічних фінансів є відповіддю на сучасні виклики, загрози та невизначеність, оскільки дозволяє досліджувати публічні фінанси через систему правил, норм, обмежень, ролей та організаційних механізмів, які визначають поведінку суб'єктів публічного сектору [7]. Застосування цього підходу важливе тим, що воно переводить аналіз із площини «формальної наявності ресурсів» у площину «якості інститутів, які цими ресурсами управляють». Для України це особливо важливо, оскільки одна і та сама ресурсна база може давати різні результати залежно від рівня інституційної спроможності, прозорості, підзвітності та якості управлінських процедур.

Показовим для сучасної фінансової науки є і методологічний плюралізм, який простежується в роботі В. Г. Дем'янишина, З. М. Лободіної, В. П. Горина та В. В. Дем'янишина. Автори демонструють, що дослідження проблем публічних фінансів уже не може спиратися лише на один домінуючий метод. Вони обґрунтовують доцільність використання діалектичного, системного,

процесного, кібернетичного, інформаційного, синергетичного, інституційного, історичного, функціонального, структурно-функціонального, соціокультурного та поведінкового підходів [17]. Цей висновок є дуже важливим і для нашого дослідження, оскільки показує: сучасні публічні фінанси – це не просто об’єкт фіскального аналізу, а складний багатовимірний феномен, який потребує міждисциплінарного інструментарію.

Окреме місце в сучасній науковій дискусії посідає поведінковий підхід. Т. О. Кізима, З. М. Лободіна, В. П. Горин та А. Я. Кізима обґрунтовують, що сфера публічних фінансів в Україні доцільно досліджувати також крізь призму поведінкових фінансів, оскільки поведінка всіх суб’єктів публічного сектору – від платників податків до розпорядників коштів – значною мірою визначається не лише раціональними розрахунками, а й інституційною довірою, етичними установками, психологічними ефектами та соціальними очікуваннями [18]. Цей підхід не є для нашої роботи основним, але він важливий як допоміжний, особливо при поясненні причин неефективності окремих бюджетних рішень, слабкої податкової дисципліни або обмеженої результативності реформ.

У новітніх працях українських учених формується також розвитково-орієнтований підхід до публічних фінансів. Його сутність полягає в тому, що публічні фінанси розглядаються не лише як механізм розподілу ресурсів, а як інструмент довгострокової модернізації, відновлення й сталого розвитку. У цьому контексті показовою є праця В. П. Горина, З. М. Лободіної та В. М. Булавинець, де публічні фінанси аналізуються як інструментарій реалізації моделі зеленої економіки [6]. Подібний ракурс особливо актуальний для України, оскільки в умовах повоєнного відновлення державні та місцеві фінанси дедалі більше орієнтуються не лише на виживання системи, а й на структурне оновлення економіки, інвестиції у відновлення та підтримку стійкості.

Ще одним сучасним напрямом є управлінсько-прозорісний підхід, який тісно пов’язаний із міжнародними стандартами бюджетної відкритості та фіскальної прозорості. МВФ визначає Fiscal Transparency Code як міжнародний стандарт розкриття інформації про публічні фінанси, побудований навколо

фіскальної звітності, прогнозування і бюджетування, аналізу фіскальних ризиків та управління ними [9]. OECD, своєю чергою, систематизує сучасні стандарти і настанови з бюджетної прозорості через спеціальний Toolkit on Budget Transparency [8]. Для української науки це важливо тим, що дослідження публічних фінансів уже не може обмежуватися аналізом суто кількісних показників; воно має враховувати якість бюджетної інформації, рівень відкритості, доступність даних і спроможність інститутів комунікувати з суспільством. Саме тому прозорість дедалі частіше розглядається не як додаткова характеристика, а як самостійний критерій ефективності публічних фінансів.

Для наочності сучасні наукові підходи до дослідження публічних фінансів доцільно узагальнити в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

**Систематизація сучасних наукових підходів до дослідження
публічних фінансів**

Науковий підхід	Сутність підходу	Основний дослідницький акцент
Нормативно-правовий	Дослідження публічних фінансів через систему конституційних норм, кодексів, законів і підзаконних актів	Правові засади функціонування бюджету, податків, боргу, фінансового контролю
Системно-функціональний	Розгляд публічних фінансів як цілісної системи взаємопов'язаних елементів і функцій	Взаємозв'язок доходів, видатків, боргу, міжбюджетних відносин, контролю
Інституційний	Аналіз ролі правил, інститутів, процедур, компетенцій і механізмів підзвітності	Якість інститутів управління фінансами, спроможність держави та громад
Поведінковий	Урахування психологічних, соціальних та етичних чинників фінансової поведінки	Податкова дисципліна, бюджетні рішення, довіра до інститутів, фінансова відповідальність
Розвитково-орієнтований	Розгляд публічних фінансів як інструмента модернізації, відновлення та сталого розвитку	Фінансування інфраструктури, людського капіталу, зеленої трансформації
Управлінсько-прозорісний	Оцінка публічних фінансів через якість бюджетного управління, прозорість, підзвітність і контроль	Бюджетна відкритість, фіскальні ризики, звітність, доступність даних

Систематизовано автором на основі [3]–[9], [16]–[18].

Узагальнення наведених підходів дає підстави стверджувати, що для дослідження публічних фінансів України найбільш продуктивним є не ізольоване використання одного підходу, а їх поєднання. Для цілей нашого дослідження базовими виступають нормативно-правовий, системно-функціональний та інституційний підходи, оскільки саме вони дають змогу, з одного боку, розкрити законодавчі засади функціонування публічних фінансів, а з іншого – пояснити логіку взаємодії їх ключових елементів і роль інституцій у забезпеченні фінансової стійкості. Додатково розвитково-орієнтований та управлінсько-прозорісний підходи будуть корисними для формування практичних рекомендацій у третьому розділі, а поведінковий – для глибшого тлумачення окремих дисфункцій у сфері публічних фінансів.

Отже, нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів України утворюють складну, але внутрішньо логічну систему, в основі якої перебувають Конституція України, бюджетне, податкове, муніципальне та контрольне законодавство. Ця система визначає правила мобілізації та використання публічних ресурсів, межі повноважень органів влади, засади фінансового контролю й відкритості. Водночас сучасна наукова думка переконливо свідчить, що дослідження публічних фінансів не може обмежуватися лише правовим описом: воно має спиратися на комплексний інструментарій, що включає системно-функціональний, інституційний, поведінковий, розвитково-орієнтований та управлінсько-прозорісний підходи. Саме така методологічна рамка є найбільш придатною для подальшого аналізу сучасного стану публічних фінансів України у нашому дослідженні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка основних показників публічних фінансів України

Об'єктивна оцінка сучасного стану публічних фінансів України потребує використання системи взаємопов'язаних показників, які характеризують масштаби мобілізації фінансових ресурсів, напрями їх використання, рівень збалансованості бюджетної системи та співвідношення між державним і місцевим рівнями управління фінансами. Саме тому в межах цього підрозділу аналітичний акцент зроблено не лише на показниках державного бюджету, а й на параметрах зведеного бюджету та доходній базі місцевих бюджетів. Зазначений підхід узгоджується з концептуальною логікою дослідження та положеннями системно-функціонального й інституційного підходів до аналізу публічних фінансів, оскільки створює можливість розглядати бюджетну сферу як цілісну багаторівневу систему фінансового забезпечення виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування.

Вважаємо, що найбільш доцільним є аналіз саме впродовж 2019–2024 рр., оскільки цей часовий інтервал охоплює відносно стабільний довоєнний рік, пандемійний період 2020 року, фазу часткового відновлення 2021 року, а також подальшу воєнну трансформацію бюджетної системи впродовж 2022–2024 рр. Такий період дає змогу не лише простежити динаміку абсолютних показників, а й виявити структурні зрушення у доходах і видатках бюджетів, оцінити зміну ролі державного та місцевого рівнів і сформувати належне аналітичне підґрунтя для подальшого розгляду боргових процесів.

Першочергове значення для характеристики публічних фінансів мають базові показники державного та зведеного бюджетів, які відображають масштаби централізованого перерозподілу фінансових ресурсів та загальний рівень фіскальної напруги в країні. Динаміку цих показників наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Динаміка основних показників державного та зведеного бюджетів України
впродовж 2019–2024 рр.,**

млн грн

Рік	Доходи державного бюджету	Видатки державного бюджету	Дефіцит державного бюджету	Доходи зведеного бюджету	Видатки зведеного бюджету	Дефіцит зведеного бюджету
2019	998 278,9	1 072 891,5	-78 049,5	1 289 779,8	1 370 113,0	-84 316,4
2020	1 076 016,7	1 288 016,7	-217 096,1	1 376 661,6	1 595 289,7	-223 944,3
2021	1 296 852,9	1 490 258,9	-197 937,4	1 662 242,7	1 844 377,7	-186 908,3
2022	1 787 395,6	2 705 423,3	-914 701,7	2 196 273,3	3 043 499,1	-844 827,9
2023	2 671 998,0	4 014 418,1	-1 333 110,7	3 104 306,6	4 440 940,2	-1 327 700,7
2024	3 122 713,4	4 486 682,7	-1 358 500,1	3 587 789,5	4 944 026,1	-1 350 614,1

Сформовано автором на основі [20]–[25].

Дані табл. 2.1 свідчать, що впродовж 2019–2024 рр. масштаби публічних фінансів України зросли в кілька разів. Доходи державного бюджету збільшилися з 998,3 млрд грн у 2019 році до 3 122,7 млрд грн у 2024 році, тоді як видатки – з 1 072,9 млрд грн до 4 486,7 млрд грн. Ще більш помітне розширення фінансових параметрів характерне для зведеного бюджету України, доходи якого у досліджуваний період збільшилися з 1 289,8 млрд грн до 3 587,8 млрд грн, а видатки – з 1 370,1 млрд грн до 4 944,0 млрд грн. Уже сама ця динаміка свідчить, що публічні фінанси України в досліджуваний період функціонували в умовах різкого розширення ресурсної бази, але одночасно й суттєвого зростання видаткового навантаження.

У 2019 році бюджетна система України ще зберігала відносну макрофінансову рівновагу: дефіцит державного бюджету становив 78,0 млрд грн, а зведеного – 84,3 млрд грн. Проте уже в наступному 2020 році на тлі

пандемії COVID-19 і пов'язаних із нею бюджетних обмежень дефіцит державного бюджету збільшився до 217,1 млрд грн, а зведеного – до 223,9 млрд грн. У 2021 році спостерігалось певне покращення співвідношення між доходами та видатками, однак уже 2022 рік став переломним: дефіцит державного бюджету зріс до 914,7 млрд грн, а у 2023–2024 рр. перевищив 1,3 трлн грн щороку. Це дає підстави стверджувати, що в сучасних умовах публічні фінанси України розвиваються не лише в режимі кількісного розширення, а й в режимі хронічно високої дефіцитності, яка безпосередньо пов'язана з воєнними видатками, соціальною підтримкою населення та потребами відновлення держави.

Для наочного відображення цієї тенденції доцільно використати рисунок 2.1, на якому спостерігаємо, що після 2021 року траєкторії доходів і видатків державного бюджету різко розходяться, а лінія бюджетного сальдо демонструє стійке поглиблення дефіциту.

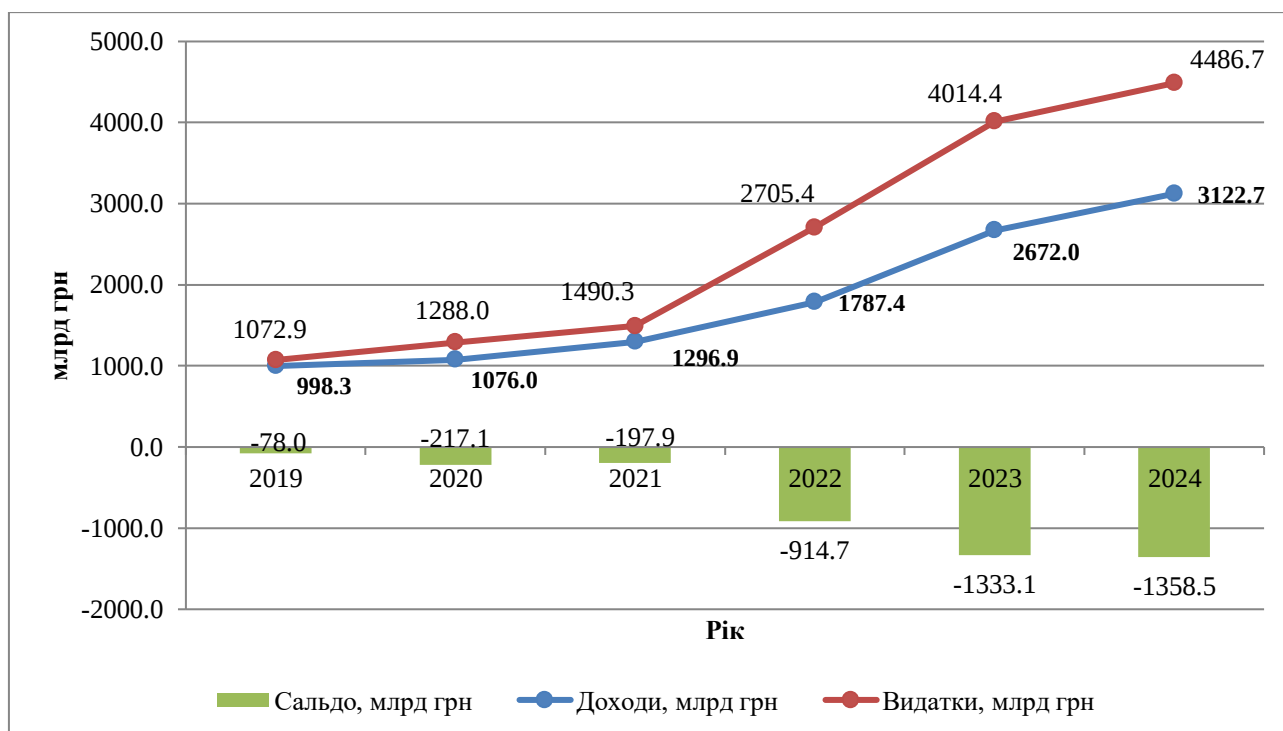

Рис. 2.1 Динаміка доходів, видатків та сальдо державного бюджету України впродовж 2019–2024* рр.

*Сформовано автором на основі офіційних статистичних збірників Міністерства фінансів України “Бюджет України” за 2019–2024 рр. [20]–[25].

Для більш ретельного аналізу динаміки доцільно розглянути не лише абсолютні значення, а й темпи приросту основних показників публічних фінансів (табл. 2.2). Саме вони дають змогу точніше простежити фази прискорення та уповільнення бюджетної експансії.

Таблиця 2.2

**Динаміка темпів приросту основних показників публічних фінансів
України впродовж 2019–2024* рр., %**

Рік	Темпи приросту доходів держбюджету	Темпи приросту видатків держбюджету	Темпи приросту доходів зведеного бюджету	Темпи приросту видатків зведеного бюджету	Темпи приросту доходів загального фонду місцевих бюджетів*
2019	—	—	—	—	—
2020	7,8	20,0	6,7	16,4	5,4
2021	20,5	15,7	20,7	15,6	21,4
2022	37,8	81,5	32,1	65,0	13,1
2023	49,5	48,4	41,3	45,9	11,0
2024	16,9	11,8	15,6	11,3	2,1

* без урахування міжбюджетних трансфертів.

Розраховано автором на основі [20]–[28].

Наведені в табл. 2.2 показники підтверджують, що найбільш інтенсивна фаза трансформації публічних фінансів припала на 2022–2023 рр. Так, у 2022 році видатки державного бюджету зросли одразу на 81,5 %, а доходи – на 37,8 %. Аналогічна ситуація простежувалася і за зведеним бюджетом, де видатки зросли на 65,0 %, а доходи — на 32,1 %. У 2023 році темпи приросту залишалися дуже високими, але вже у 2024 році помітно сповільнилися. Це означає, що 2022–2023 рр. були періодом різкої бюджетної мобілізації, тоді як 2024 рік відображає перехід до фази відносної адаптації бюджетної системи до воєнного режиму функціонування.

Водночас динаміка доходів загального фонду місцевих бюджетів засвідчує, що місцеві фінанси упродовж досліджуваного періоду загалом

зберігали відносну стійкість навіть в умовах посилення макрофінансових і воєнних викликів. Разом із тим уповільнення темпів приросту у 2024 році до найнижчого значення за весь аналізований період може свідчити про поступове вичерпання окремих чинників попереднього зростання та посилення обмежень у формуванні дохідної бази територіальних громад. Це актуалізує потребу у більш глибокій оцінці місця місцевих бюджетів у загальній системі публічних фінансів України. З цією метою доцільно проаналізувати розподіл доходів зведеного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів, оскільки саме такий підхід дає змогу більш об'єктивно визначити співвідношення між державним і місцевим рівнями бюджетної системи. Такий аналіз дозволяє виявити домінуючі тенденції централізації або децентралізації публічних фінансових ресурсів та оцінити зміни у фіскальній ролі кожного рівня бюджетного управління (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл доходів зведеного бюджету України між державним і місцевими бюджетами впродовж 2019–2024 рр. (без міжбюджетних трансфертів)

Рік	Доходи зведеного бюджету, млн грн	Доходи державного бюджету, млн грн	Частка держбюджету, %	Доходи місцевих бюджетів, млн грн	Частка місцевих бюджетів, %
2019	1 289 849,2	989 619,9	76,7	300 229,3	23,3
2020	1 376 673,8	1 065 368,9	77,4	311 304,8	22,6
2021	1 662 333,6	1 284 320,3	77,3	378 013,3	22,7
2022	2 196 634,6	1 778 245,4	81,0	418 389,2	19,0
2023	3 104 819,5	2 629 565,9	84,7	475 253,6	15,3
2024	3 588 589,9	3 096 973,9	86,3	491 615,9	13,7

Сформовано автором на основі [20], [25].

Аналіз табл. 2.3 дає підстави констатувати поступове посилення централізаційних тенденцій у системі публічних фінансів України. Зокрема, якщо у 2019 році частка доходів державного бюджету в структурі доходів

зведеного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів становила 76,7 %, то у 2024 році вона зросла до 86,3 %. Відповідно, частка місцевих бюджетів за цей самий період скоротилася з 23,3 % до 13,7 %. Така динаміка є об'єктивно зумовленою умовами воєнного стану, за яких фінансові ресурси дедалі більшою мірою акумулюються на центральному рівні з метою забезпечення виконання пріоритетних загальнодержавних функцій, передусім у сфері оборони, безпеки та підтримання макроекономічної стабільності. Водночас наведені показники свідчать про те, що, незважаючи на збереження позитивної динаміки доходів місцевих бюджетів в абсолютному вимірі, їх відносна роль у загальній структурі публічних фінансів України поступово зменшувалася.

Самостійне аналітичне значення має також оцінка доходів загального фонду місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів, оскільки саме цей показник найбільш повно відображає реальну фінансову та податкову спроможність територіальних громад. За офіційними даними Міністерства фінансів України, у 2022 році надходження до загального фонду місцевих бюджетів становили 398,1 млрд грн, у 2023 році – 441,9 млрд грн, а у 2024 році – близько 451,0 млрд грн. Це дозволяє зробити висновок, що місцеві фінанси навіть в умовах повномасштабної війни загалом зберігали відносну стійкість і спроможність до наповнення дохідної бази. Разом із тим суттєве уповільнення темпів приросту у 2024 році порівняно з попередніми роками може свідчити про посилення ресурсних обмежень у функціонуванні місцевих бюджетів та поступове вичерпання окремих чинників, які забезпечували їх зростання у попередній період.

Для більш детальної характеристики дохідної бази місцевих бюджетів доцільно перейти від загальної оцінки їх фінансової стійкості до аналізу внутрішньої структури надходжень загального фонду. Такий підхід дає змогу виявити ключові джерела формування фінансових ресурсів територіальних громад, визначити ступінь залежності місцевих бюджетів від окремих бюджетоутворюючих податків, а також оцінити зміни у структурі їх дохідної бази в умовах воєнного періоду. Саме з цією метою в табл. 2.4 узагальнено

основні джерела доходів загального фонду місцевих бюджетів України у 2022–2024 рр.

Таблиця 2.4

Основні джерела доходів загального фонду місцевих бюджетів України у 2022–2024 рр. (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн

Показник	2022	2023	2024
Усього доходів загального фонду	398,1	441,9	451,0
ПДФО	272,2	289,4	257,5
Єдиний податок	47,2	55,8	69,1
Плата за землю	29,6	34,5	39,3
Акцизний податок	13,1	22,4	27,8
Податок на прибуток підприємств приватного сектору	12,2	14,5	27,1
Податок на нерухоме майно	7,1	9,1	10,7

Сформовано автором на основі [26]–[28].

Аналіз даних табл. 2.4 свідчить, що у структурі доходів місцевих бюджетів податок на доходи фізичних осіб упродовж усього досліджуваного періоду зберігав статус основного бюджетоутворюючого джерела, хоча його відносна частка поступово зменшувалася. Водночас простежувалося посилення ролі єдиного податку, плати за землю, акцизного податку, а також податку на прибуток підприємств приватного сектору. Такі зміни дають підстави говорити про певну диверсифікацію дохідної бази місцевих бюджетів, що в цілому слід оцінювати позитивно. Разом із тим збереження домінуючої ролі ПДФО підтверджує, що система місцевих фінансів України все ще характеризується істотною залежністю від одного ключового джерела надходжень. У стратегічному вимірі це актуалізує необхідність подальшого зміцнення власної податкової бази територіальних громад, удосконалення механізмів мобілізації місцевих доходів та розширення інструментів фінансової самостійності органів місцевого самоврядування.

Водночас для комплексного розуміння трансформацій у системі публічних фінансів доцільно звернутися і до аналізу структури доходів державного бюджету, оскільки саме вона відображає зміни у характері формування централізованих фінансових ресурсів держави. Якщо у 2019 році основу доходної бази державного бюджету становили податкові надходження, частка яких сягала 80,1 %, тоді як неподаткові надходження формували 19,8 %, а офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорів залишалися майже незначними — на рівні 0,1 %, то у 2024 році структура доходів зазнала істотних змін. Зокрема, частка податкових надходжень скоротилася до 52,8 %, тоді як питома вага неподаткових надходжень зросла до 31,2 %, а офіційних зовнішніх трансфертів — до 15,2 %. Наведені зміни свідчать про суттєву трансформацію моделі формування доходів державного бюджету України, яка в сучасних умовах значно більшою мірою, ніж у довоєнний період, спирається на зовнішню фінансову підтримку та розширення неподаткової складової доходів. Саме ці структурні зрушення наочно відображено на рис. 2.2.

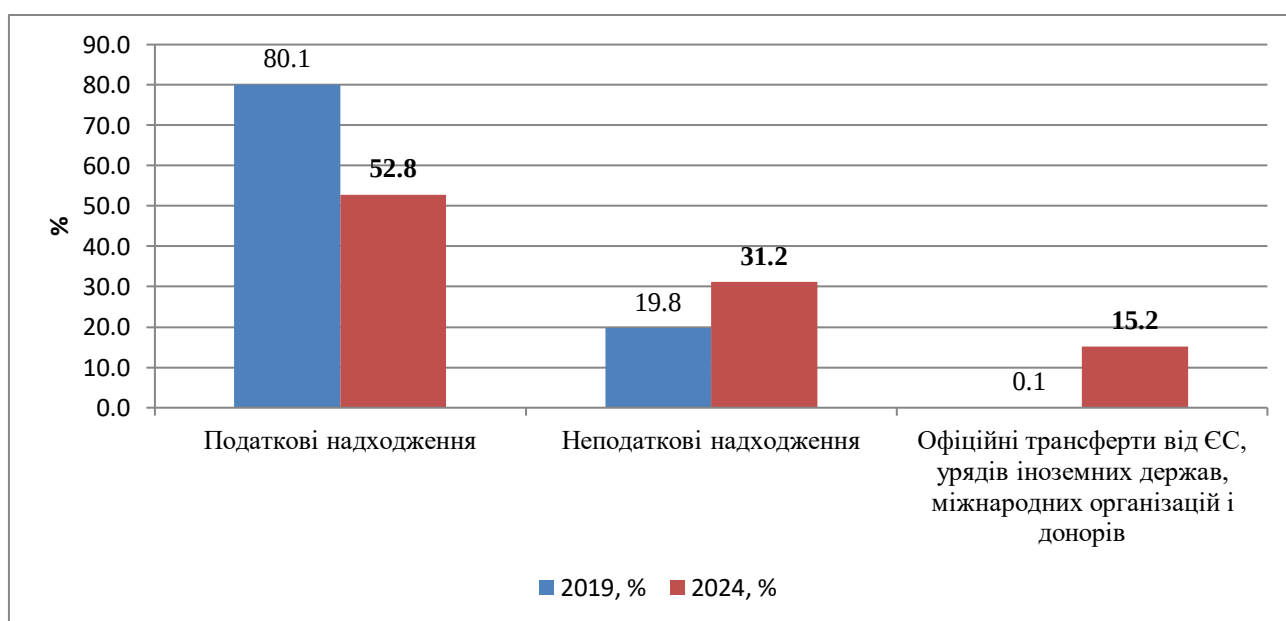

Рис.2.2 Структура основних складових доходів державного бюджету України у 2019 та 2024 рр.

Сформовано автором на основі [20; 25]

Проведений аналіз засвідчив, що впродовж 2019–2024 рр. система публічних фінансів України зазнала не лише кількісного розширення, а й істотних структурних змін. Це проявилось у масштабному зростанні доходів і видатків державного та зведеного бюджетів, поглибленні дефіцитності, посиленні централізації фінансових ресурсів, збереженні відносної стійкості місцевих бюджетів та трансформації структури доходів державного бюджету в бік зростання ролі неподаткових надходжень і зовнішніх трансфертів. Отже, сучасний стан публічних фінансів України відображає не лише зміну абсолютних бюджетних параметрів, а й формування нової моделі їх функціонування, зумовленої воєнними викликами, зовнішньою фінансовою підтримкою та необхідністю адаптації бюджетної системи до тривалого періоду високої фіскальної напруги. Саме в такому контексті подальшого розгляду потребують питання динаміки державного боргу та пов'язаних із ним проблем розвитку публічних фінансів.

2.2. Державний борг та проблеми розвитку публічних фінансів України

Важливою складовою дослідження сучасного стану публічних фінансів України є оцінка державного та гарантованого державою боргу, оскільки впродовж останніх років він перетворився на один із базових інструментів фінансування бюджетного дефіциту, воєнних потреб та збереження макрофінансової стабільності. У сучасних умовах державний борг виконує подвійну функцію: з одного боку, він забезпечує безперервність фінансування критично важливих функцій держави, а з іншого – формує довгострокові ризики для бюджетної системи, пов'язані зі зростанням боргового

навантаження, зміною структури зобов'язань, валютною вразливістю та залежністю від зовнішніх джерел фінансування. Саме тому оцінка динаміки, структури та вартості державного боргу є логічним продовженням аналізу основних показників публічних фінансів, здійсненого у підрозділі 2.1 [20], [22]–[25], [29]–[31].

Передусім доцільно простежити загальну динаміку державного та гарантованого державою боргу України. Це дає змогу оцінити масштаби боргової експансії, виявити переломні етапи її прискорення та зрозуміти, як змінювалася роль боргу в системі фінансування публічних потреб.

Таблиця 2.5

Динаміка державного та гарантованого державою боргу України впродовж 2019–2024 рр.

Рік	Загальна сума державного та гарантованого боргу, млрд грн	Державний борг, млрд грн	Гарантований державою борг, млрд грн	Темп приросту загальної суми боргу, %	Частка гарантованого боргу, %
2019	1 998,30	1 761,37	236,93	–	11,9
2020	2 551,88	2 259,23	292,65	27,7	11,5
2021	2 672,06	2 362,72	309,34	4,7	11,6
2022	4 075,57	3 715,13	360,43	52,5	8,8
2023	5 519,64	5 188,09	331,54	35,4	6,0
2024	6 980,99	6 692,47	288,51	26,5	4,1

**Сформовано автором на основі [20], [22]–[25], [29], [30].*

Аналіз показників табл. 2.5 дає підстави констатувати стійку висхідну динаміку державного та гарантованого державою боргу України, причому після 2021 року темпи його зростання набули якісно нового масштабу. Якщо у 2019 році загальна сума боргу становила 1 998,3 млрд грн, то на кінець 2024 року вона досягла 6 981,0 млрд грн, тобто зросла у 3,5 раза. Найбільш різкий стрибок

відбувся у 2022 році, коли загальна сума боргу збільшилася на 52,5 %, що було прямим наслідком повномасштабної війни, різкого розширення бюджетного дефіциту та потреби у масштабному зовнішньому офіційному фінансуванні. У 2023-2024 рр. борг продовжив зростати високими темпами, що свідчить про збереження боргозалежної моделі фінансування публічних потреб [20], [22]–[25], [29], [30].

Показовою є також зміна співвідношення між державним і гарантованим державою боргом. Якщо у 2019–2021 рр. частка гарантованого державою боргу коливалася в межах 11–12 %, то у 2024 році вона зменшилася до 4,1 %. Це свідчить про те, що основне боргове навантаження дедалі більшою мірою концентрується безпосередньо на державному бюджеті, а не розподіляється через механізм державних гарантій. У змістовному аспекті така тенденція має подвійний характер: з одного боку, вона підвищує прозорість структури державних боргових зобов’язань, а з іншого – посилює прямий фіскальний тиск на центральний бюджет [20], [22]–[25], [29].

Водночас офіційно оприлюднені підсумкові дані за 2025 рік засвідчують подальше посилення боргової динаміки. Станом на 31 грудня 2025 року загальна сума державного та гарантованого державою боргу України становила 9 042,7 млрд грн, що на 29,5 % перевищувало показник на кінець 2024 року. За інформацією Міністерства фінансів України, таке зростання було зумовлене передусім залученням довгострокового пільгового фінансування від міжнародних партнерів, зокрема кредитів ERA країн G7 та фінансування від Європейського Союзу [30]. Отже, у 2025 році боргова траєкторія України залишалася висхідною, а модель покриття бюджетних потреб і надалі значною мірою ґрунтувалася на зовнішніх запозиченнях [30].

Для глибшого розуміння боргових процесів важливо оцінити не лише загальний обсяг боргу, а й його структуру, насамперед у розрізі внутрішньої та зовнішньої складових, оскільки саме вона визначає ступінь валютної

вразливості й залежності країни від міжнародних фінансових ринків та партнерів.

Таблиця 2.6

Структура державного та гарантованого державою боргу України за внутрішньою та зовнішньою складовими у 2019–2024 рр.

Рік	Внутрішній борг, млрд грн	Зовнішній борг, млрд грн	Частка внутрішнього боргу, %	Частка зовнішнього боргу, %
2019	838,85	1 159,44	42,0	58,0
2020	1 032,95	1 518,93	40,5	59,5
2021	1 111,60	1 560,46	41,6	58,4
2022	1 461,89	2 613,68	35,9	64,1
2023	1 656,50	3 863,14	30,0	70,0
2024	1 932,49	5 048,49	27,7	72,3

**Сформовано автором на основі [20], [22]–[25], [29], [31].*

Показники табл. 2.6 свідчать про наявність виразної тенденції до посилення зовнішньої орієнтації боргової моделі України. Зокрема, якщо у 2019 році частка зовнішнього боргу у структурі державного та гарантованого державою боргу становила 58,0 %, то у 2024 році вона зросла до 72,3 %. Водночас питома вага внутрішнього боргу за цей самий період скоротилася з 42,0 % до 27,7 %. Такі зміни свідчать про те, що сучасна модель боргового фінансування України дедалі більшою мірою ґрунтується на ресурсах міжнародних фінансових організацій, урядів іноземних держав та інших зовнішніх партнерів. Подібна трансформація є об’єктивно зумовленою умовами війни, за яких внутрішній фінансовий ринок не спроможний у повному обсязі забезпечити бюджетні потреби у довгостроковому та відносно дешевому фінансуванні [20], [22]–[25], [29], [31].

Разом із тим посилення зовнішньої складової державного боргу має не лише позитивні, а й проблемні наслідки для функціонування публічних фінансів. З одного боку, офіційні зовнішні ресурси, як правило, залучаються на пільгових умовах і характеризуються довгими строками погашення, що сприяє зниженню короткострокових ризиків рефінансування. З іншого боку, така боргова модель підвищує чутливість публічних фінансів до валютних коливань,

змін міжнародної фінансово-політичної кон'юнктури та рішень зовнішніх кредиторів. За інформацією Міністерства фінансів України, на кінець 2025 року близько 75 % державного та гарантованого державою боргу України припадало на зовнішні зобов'язання, причому понад половину такого боргу становили зобов'язання перед Європейським Союзом, тоді як частка комерційного зовнішнього боргу зменшилася до рівня менш ніж 10 % [30]. Це дає підстави стверджувати, що зовнішня боргова залежність України посилюється не лише у кількісному, а й в інституційному вимірі, через зростання ролі офіційних міжнародних кредиторів у структурі боргового фінансування [30].

Значне боргове навантаження нерозривно пов'язане з хронічно високим бюджетним дефіцитом. Національний банк України наголошує, що у 2025 році, з огляду на високі оборонні потреби, дефіцит бюджету становитиме близько 22 % ВВП, у 2026 році знижуватиметься повільно – до 19 % ВВП, а відчутніше скорочення очікується лише у 2027 році. Отже, державний борг у сучасних умовах слід розглядати не лише як наслідок уже накопичених фіскальних дисбалансів, а і як похідну від поточної моделі фінансування бюджету, яка залишається глибоко дефіцитною [32].

Не менш важливим аспектом оцінки боргової стійкості є не лише обсяг боргу, а й поточні витрати на його обслуговування, оскільки саме вони перетворюють накопичені зобов'язання на безпосереднє бюджетне навантаження. У цьому контексті доцільно окремо проаналізувати видатки на обслуговування державного боргу впродовж 2019–2025 рр.

Таблиця 2.7

Видатки на обслуговування державного боргу України у 2019–2025 рр.

Рік	Видатки на обслуговування державного боргу, млрд грн	Темп приросту до попереднього року, %	Частка у відповідних видатках бюджету, %
2019	119,25	–	11,1
2020	119,72	0,4	9,3
2021	150,06	25,3	10,1
2022	156,52	4,3	5,8
2023	247,62	58,2	6,2
2024	300,65	21,4	6,7
2025	361,60	17,3	8,6

**Сформовано автором на основі [22], [25], [34].*

Дані табл. 2.7 демонструють, що видатки на обслуговування державного боргу упродовж досліджуваного періоду мали виразну висхідну тенденцію. Якщо у 2019 році вони становили 119,25 млрд грн, то у 2024 році зросли до 300,65 млрд грн, тобто більш ніж у 2,5 раза. За даними Мінфіну, у 2025 році на обслуговування державного боргу було спрямовано вже 361,6 млрд грн, або 8,6 % видатків загального фонду державного бюджету [34]. Це свідчить про поступове перетворення боргових витрат із другорядної статті бюджету на одну з відчутних складових поточного бюджетного навантаження [22], [25], [34].

Водночас динаміка питомої ваги цих видатків у загальній видатковій структурі не була лінійною. У 2019–2021 рр. частка видатків на обслуговування боргу коливалася в межах 9,3–11,1 %, тоді як у 2022 році вона знизилася до 5,8 %. На перший погляд це може створювати враження послаблення боргового тиску, однак насправді таке скорочення пояснюється не зменшенням витрат на обслуговування боргу, а набагато швидшим зростанням загального обсягу воєнних видатків державного бюджету. Уже у 2023–2025 рр. частка обслуговування боргу знову почала зростати, що свідчить про поступове посилення боргового навантаження в поточному бюджетному процесі [22], [25], [34].

З науково-аналітичного погляду це означає, що проблема боргу проявляється не лише через накопичення загальної суми зобов'язань, а й через дедалі більший тиск на поточні бюджетні ресурси. Чим більшою стає сума витрат на обслуговування боргу, тим менший простір залишається для фінансування інвестиційних, соціальних та відновлювальних пріоритетів. Тобто боргова проблема поступово переходить із площини потенційних середньострокових ризиків у площину безпосереднього впливу на розподіл бюджетних ресурсів уже в поточному році [22], [25], [34]. Ще одним важливим індикатором є співвідношення боргу до ВВП. За попередніми розрахунками Мінфіну, співвідношення саме державного боргу до очікуваного ВВП у 2024 році становило 87,9 %, а за підсумками 2025 року – 98,15 %.

Разом із тим оцінка державного боргу не повинна бути одновимірною. Поряд із очевидними ризиками варто враховувати і певні позитивні зрушення в управлінні борговим портфелем. Міністерство фінансів зазначає, що у 2025 році середньозважений строк до погашення державного боргу зріс до 13,37 року, а середньозважена вартість державного боргу знизилася до 4,55 %. У річному вимірі, за даними Мінфіну, портфель став дешевшим і довшим, що зменшує ризики рефінансування та частково пом'якшує майбутній тиск на бюджет [30]. Це означає, що навіть в умовах стрімкого нарощення боргу держава намагається оптимізувати його структуру та знижувати ризики, хоча сам масштаб накопичених зобов'язань від цього не зменшується [30].

Отже, серед ключових проблем розвитку публічних фінансів України в контексті державного боргу доцільно виокремити: по-перше, стійке зростання абсолютного обсягу боргових зобов'язань; по-друге, посилення зовнішньої складової боргу і, відповідно, валютних та геополітичних ризиків; по-третє, збереження хронічно високого бюджетного дефіциту як джерела подальшого накопичення боргу; по-четверте, поступове зростання видатків на обслуговування боргу як форми поточного бюджетного навантаження; по-п'яте, залежність боргової стійкості від регулярності та достатності міжнародного фінансування. У цих умовах державний борг виступає не лише інструментом покриття бюджетних розривів, а й одним із центральних чинників, що визначають межі фінансової стійкості держави [29]–[34].

Саме тому логічним продовженням проведеного аналізу є пошук шляхів зміцнення фінансової стабільності, зниження боргових ризиків і підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів. Не випадково Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2026–2028 роки серед ключових цілей визначає збільшення частки грантів та іншого неборгового фінансування, зменшення боргових ризиків шляхом зниження вартості боргу і подовження строків його погашення, а також розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів [33].

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

3.1. Сучасні виклики та перспективи розвитку публічних фінансів України

Сучасний етап розвитку публічних фінансів України визначається одночасним впливом воєнних, інституційних, боргових та відновлювальних чинників. Якщо в попередньому розділі було встановлено, що у 2019–2025 рр. система публічних фінансів України зазнала глибокої кількісної та структурної трансформації, то на поточному етапі ключового значення набуває оцінка не лише вже сформованих дисбалансів, а й перспектив подальшого розвитку бюджетної системи в умовах тривалої фіскальної напруги. Саме тому сучасні виклики у сфері публічних фінансів доцільно розглядати крізь призму стійкості бюджетної системи, боргової безпеки, залежності від зовнішнього фінансування, потреб повоєнного відновлення, а також інституційної спроможності держави реалізовувати середньострокову бюджетну та боргову політику [30], [32], [33].

Першим і найбільш масштабним викликом залишається збереження високого воєнного та безпекового навантаження на бюджетну систему. За оцінками НБУ, дефіцит державного бюджету у 2026 році, навіть за умови часткового зниження порівняно з попередніми роками, залишатиметься дуже високим, а фіскальна стійкість і надалі значною мірою залежатиме від зовнішньої допомоги. Водночас у 2026 році Уряд уже схвалив проєкт змін до державного бюджету на 2026 рік, який передбачає додаткові видатки на оборону та безпеку в обсязі 1,56 трлн грн, що ще раз підтверджує масштабність поточного фіскального тиску на публічні фінанси. У такій ситуації навіть відносне зниження дефіциту не означає зникнення ризиків, а лише засвідчує

перехід бюджетної системи до нової моделі функціонування, у межах якої воєнні видатки залишаються визначальним чинником формування державних фінансів [32], [39].

Другим системним викликом є залежність публічних фінансів від зовнішнього фінансування. НБУ наголошує, що у I кварталі 2026 року міжнародна допомога залишалася ключовим джерелом фінансування бюджетних потреб та підтримки валютної ліквідності уряду; за цей період Україна отримала 5,5 млрд дол. прямого бюджетного фінансування. Хоча зовнішні залучення разом із внутрішніми ресурсами, за оцінкою НБУ, поки є достатніми для підтримки фіскальної та зовнішньої стійкості, така модель означає збереження високої вразливості до рішень міжнародних партнерів та змін зовнішнього фінансового середовища [36]. Додатково МВФ у межах восьмого перегляду програми EFF підкреслює, що середньострокова фіскальна траєкторія України вже переглядалася з урахуванням потреб у доходній мобілізації та пріоритезації видатків, а отже питання стійкого фінансування бюджету зберігає критичне значення для економічної політики держави [38].

Третім надзвичайно вагомим викликом є необхідність одночасного фінансування поточних потреб держави та майбутнього відновлення країни. За оновленою спільною оцінкою Уряду України, Світового банку, Європейської Комісії та ООН, станом на 31 грудня 2025 року загальна вартість відновлення і реконструкції України на наступне десятиліття оцінювалася майже у 588 млрд дол. США, що майже утричі перевищує прогностичний номінальний ВВП України за 2025 рік. Окрім того, прямі збитки вже перевищили 195 млрд дол., а найбільше постраждали житловий сектор, транспорт і енергетика. Це означає, що перспективи розвитку публічних фінансів України безпосередньо пов'язані з пошуком збалансованої моделі, за якої держава буде здатна одночасно підтримувати воєнну стійкість, фінансувати соціальні зобов'язання та

поступово переходити до відновлювально-інвестиційного формату бюджетної політики [37].

Четвертим викликом слід вважати необхідність розширення внутрішньої доходної бази публічних фінансів та підвищення якості податково-митного адміністрування. МВФ наголошує, що реформи для посилення внутрішньої мобілізації доходів у межах National Revenue Strategy залишаються одним із пріоритетів, а результати перевірки податкового законодавства на відповідність директивам ЄС мають визначити наступні кроки щодо доходних заходів на 2027–2028 роки. Окремо підкреслюється важливість подальшої реформи Державної митної служби до 2030 року. Для України це має не лише фіскальне, а й стратегічне значення, оскільки нарощення внутрішніх доходів є передумовою поступового зменшення дефіцитності бюджету, послаблення боргового тиску та зміцнення фінансового суверенітету держави [38].

П'ятим викликом є підвищення інституційної якості управління публічними фінансами, включно з реформами у сфері публічних інвестицій, антикорупційної політики та бюджетної підзвітності. МВФ прямо пов'язує стійкість економічної політики України з прогресом у governance reforms, антикорупційних заходах і зміцненні інституцій, підкреслюючи їхнє значення не лише для фіскальної стійкості, а й для поступу на шляху до членства в ЄС та залучення приватного капіталу до повоєнної реконструкції. Крім того, у межах реформи управління публічними інвестиціями вже закладено низку важливих змін: інтеграцію public investment management у бюджетний процес, включення до бюджету лише оцінених і відібраних проєктів, впровадження середньострокового планування публічних інвестицій та використання єдиної ІТ-платформи. Це свідчить про те, що інституційний вимір розвитку публічних фінансів набуває не меншого значення, ніж їх ресурсне наповнення [38].

Поряд із наведеними викликами окреслюються і реальні перспективи розвитку публічних фінансів України. Першою з них є відновлення та

інституціоналізація середньострокового бюджетного планування. Бюджетна декларація на 2026–2028 роки вже закладає граничні показники видатків та надання кредитів державного бюджету, визначає цілі державної політики у відповідних сферах та містить систему міжбюджетних трансфертів на середньостроковий період. Це означає, що навіть в умовах високої невизначеності держава намагається відновити елементи прогнозованості й стратегічності бюджетної політики. Для системи публічних фінансів така перспектива є надзвичайно важливою, оскільки без середньострокової рамки неможливо ані ефективно планувати відновлення, ані вибудовувати реалістичну траєкторію боргової стійкості [35].

Другою перспективою є збереження масштабної міжнародної фінансової підтримки у поєднанні з поступовим розвитком внутрішнього ринку запозичень. За даними Міністерства фінансів, у межах Ukraine Support Loan на 2026-2027 роки загальний обсяг підтримки для України може становити до 90 млрд євро, з яких у 2026 році очікується 45 млрд євро, включно з 13,2 млрд євро бюджетної підтримки для соціально-гуманітарних потреб і 31,8 млрд євро на оборону та безпеку. Одночасно НБУ констатує високу активність внутрішнього ринку державних цінних паперів: у I кварталі 2026 року загальний роловер за ОВДП становив 146%, а за гривневими інструментами – близько 160%. Отже, перспективна модель розвитку публічних фінансів України, ймовірно, поєднуватиме зовнішнє офіційне фінансування з активнішим внутрішнім борговим ринком, що може частково знизити ризики надмірної зовнішньої залежності [36], [39].

Третьою перспективою є поступова переорієнтація публічних фінансів з моделі виживання на модель відновлення і модернізації. Для цього критично важливо, щоб бюджетна політика дедалі більшою мірою спиралася на чітке ранжування пріоритетів, оцінку ефективності витрат, розвиток публічних інвестицій, посилення прозорості та узгодження внутрішніх реформ із

вимогами європейської інтеграції. МВФ прямо наголошує, що прогрес у governance reforms, антикорупційній політиці, зміцненні інституцій та розвитку інфраструктури ринків капіталу є необхідним не лише для макрофінансової стабільності, а й для залучення приватного капіталу у повоєнну реконструкцію. Таким чином, перспективи розвитку публічних фінансів України безпосередньо залежать від того, наскільки успішно держава зможе поєднати фіскальну стійкість, інституційні реформи та інвестиційну спрямованість бюджетної політики [37], [38].

Отже, сучасні виклики розвитку публічних фінансів України концентруються навколо високого воєнного навантаження, хронічної дефіцитності бюджету, боргової залежності, потреб масштабного відновлення, недостатності внутрішньої доходної бази та потреби у глибоких інституційних перетвореннях. Водночас перспективи розвитку цієї сфери пов'язані з відновленням середньострокового бюджетного планування, збереженням міжнародної фінансової підтримки, посиленням внутрішньої доходної мобілізації, розвитком ринку внутрішніх запозичень, модернізацією системи публічних інвестицій та поглибленням реформ у межах євроінтеграційного курсу. Саме ці обставини формують логічне підґрунтя для подальшого обґрунтування конкретних заходів щодо зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

3.2. Заходи щодо зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів

Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що зміцнення фінансової стабільності України не може забезпечуватися ізольованими або короткостроковими рішеннями у сфері бюджету, податків чи державних запозичень. За умов тривалої воєнної фіскальної напруги, високої

дефіцитності бюджету, зростання боргового навантаження та масштабних потреб відновлення пріоритетного значення набуває системна модернізація механізмів управління публічними фінансами. У науково-практичному вимірі це передбачає поєднання заходів, спрямованих на розширення дохідної бази, підвищення якості бюджетного планування, мінімізацію боргових ризиків, раціоналізацію публічних інвестицій, цифровізацію фінансового управління та посилення контролю за результативністю використання бюджетних ресурсів [40]–[45]. Водночас ефективність таких заходів визначається не лише їх формальним закріпленням у стратегічних документах, а й рівнем узгодженості між окремими напрямками фінансової політики, інституційною спроможністю органів влади та наявністю дієвих механізмів реалізації ухвалених рішень. За таких умов фінансова стабільність доцільно розглядати не як статичний стан збалансованості бюджетних показників, а як результат цілеспрямованого та послідовного функціонування всієї системи публічних фінансів, зорієнтованої на стійкість, адаптивність і результативність. Саме тому формування комплексу практичних заходів має спиратися на логіку виявлених у попередніх підрозділах дисбалансів і враховувати як поточні фіскальні обмеження, так і середньострокові завдання відновлення та модернізації держави.

Обґрунтування заходів щодо зміцнення фінансової стабільності доцільно здійснювати не у формі загальних рекомендацій, а через систематизацію конкретних напрямів, інструментів реалізації та очікуваних результатів. Такий підхід дає змогу пов'язати виявлені у попередніх розділах проблеми з механізмами їх практичного подолання та показати, що підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів залежить від узгодженого впливу на всі ключові елементи системи публічних фінансів. Саме тому запропоновані заходи доцільно згрупувати за стратегічними напрямками реформування, ураховуючи взаємозв'язок між дохідною, видатковою, борговою, інвестиційною та контрольною складовими фінансового управління.

Узагальнення таких напрямів наведено в табл. 3.1. Такий підхід дозволяє перейти від загальних міркувань до більш структурованого бачення змісту реформ, а також показати, що підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів залежить не від окремих фрагментарних рішень, а від комплексного впливу на всі ключові елементи системи публічних фінансів. Крім того, групування заходів за стратегічними напрямками створює можливість чіткіше простежити причинно-наслідковий зв'язок між виявленими проблемами, запропонованими інструментами їх подолання та очікуваними результатами для фінансової стабільності держави. У цьому контексті таблиця виступає не лише формою наочного узагальнення матеріалу, а й аналітичним інструментом систематизації пріоритетів подальшого реформування публічних фінансів України.

У вітчизняній науковій літературі послідовно обґрунтовується теза, що фінансова стабільність держави є похідною не лише від номінального балансування доходів і видатків, а й від інституційної спроможності системи публічних фінансів забезпечувати узгодженість між фіскальними цілями, борговою політикою та пріоритетами соціально-економічного розвитку. Зокрема, І. О. Луніна наголошує на необхідності поєднання фіскальної збалансованості з підтримкою економічного зростання, тоді як І. П. Сидор акцентує увагу на інституційному вимірі публічних фінансів, у межах якого результативність фінансової політики визначається якістю правил, процедур і компетенцій суб'єктів управління [4], [7]. Водночас, як справедливо зазначають В. Дем'янишин, З. Лободіна, В. Горин та В. Дем'янишин, дослідження і реформування публічних фінансів потребують методологічного плюралізму, оскільки ефективність фінансових рішень формується під впливом ресурсних, інституційних, поведінкових та управлінських чинників [17]. У цьому контексті запропоновані в даному підрозділі заходи доцільно розглядати не як сукупність ізольованих адміністративних кроків, а як взаємопов'язаний комплекс

структурних змін, спрямованих на підвищення стійкості та результативності системи публічних фінансів.

Таблиця 3.1

Систематизація заходів щодо зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів*

Стратегічний напрям	Зміст заходів	Інструменти реалізації	Очікуваний ефект
Розширення дохідної бази публічних фінансів	удосконалення податкового і митного адміністрування; детінізація податкової бази; підвищення результативності ризик-орієнтованого контролю;	реалізація Національної стратегії доходів до 2030 року; цифровізація адміністрування; розвиток аналітики ризиків;	зростання стійких внутрішніх доходів бюджету; зменшення дефіцитності; послаблення залежності від зовнішнього фінансування
Підвищення якості бюджетного планування	поглиблення середньострокового бюджетного планування; жорсткіша пріоритезація видатків; регулярні огляди витрат; посилення зв'язку між бюджетними програмами та результатами державної політики	використання граничних показників видатків; програмно-цільовий метод; перегляд низькоефективних програм; результативні індикатори	підвищення передбачуваності бюджетної політики; оптимізація структури видатків; вивільнення ресурсів для пріоритетних напрямів
Зниження боргових ризиків	збільшення частки грантів і неборгового фінансування; оптимізація структури боргу; подовження строків погашення; зниження валютної вразливості боргового портфеля; розвиток внутрішнього ринку ОВДП	реалізація середньострокової боргової стратегії; активне управління борговим портфелем; розширення кола внутрішніх інвесторів; прогнозування боргових ризиків	зниження ризиків рефінансування; стабілізація витрат на обслуговування боргу; підвищення боргової стійкості
Підвищення ефективності публічних інвестицій	відбір інвестиційних проєктів за критеріями готовності, ефективності та відповідності секторальним пріоритетам; формування єдиного портфеля проєктів; післяпроєктна оцінка результатів	реалізація дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями; єдина методологія підготовки, оцінки, відбору та моніторингу проєктів	зменшення розпорошення коштів; концентрація ресурсів на проєктах із найбільшим соціально-економічним ефектом
Цифровізація та прозорість управління державними фінансами	інтеграція інформаційних систем суб'єктів управління фінансами; ІТ-консолідація даних; розширення режиму відкритих даних; використання аналітичних інструментів підтримки рішень	реалізація стратегії цифрового розвитку системи управління державними фінансами до 2030 року; розвиток єдиної інформаційно-комунікаційної інфраструктури	скорочення транзакційних витрат; підвищення якості фінансового моніторингу; посилення підзвітності та прозорості
Посилення контролю та внутрішнього аудиту	розвиток внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту; повніше укомплектування аудиторських підрозділів; використання результатів аудиту в бюджетному процесі; моніторинг виконання рекомендацій	ризик-орієнтоване планування контрольних заходів; інституційне зміцнення внутрішнього аудиту; інтеграція аудиторських висновків у систему оцінювання програм	зниження неефективних витрат; підвищення фінансової дисципліни; покращення результативності використання бюджетних коштів
Зміцнення фінансової спроможності місцевого самоврядування	розширення власної дохідної бази громад; удосконалення планування місцевих капітальних видатків; координація державного і місцевого рівнів у фінансуванні відновлення	удосконалення міжбюджетних механізмів; інтеграція місцевих інвестиційних проєктів у загальну систему управління публічними інвестиціями	підвищення фінансової автономії громад; зменшення міжтериторіальних диспропорцій; посилення спроможності до самостійного розвитку

*Систематизовано автором на основі [40]–[45].

Наукова доцільність саме такого групування зумовлена також тим, що сучасні дослідники дедалі частіше пов'язують ефективність публічних фінансів не лише з параметрами мобілізації ресурсів, а й з їх впливом на структурну модернізацію економіки, якість інституцій та довіру до публічної влади. Зокрема, В. Горин, З. Лободіна та В. Булавинець розглядають інструментарій публічних фінансів як засіб реалізації моделі сталого та структурно збалансованого розвитку, а Т. Кізіма, З. Лободіна, В. Горин та А. Кізіма підкреслюють значення поведінкових чинників, довіри та фінансової відповідальності для результативності публічної політики [6], [18]. Саме тому обґрунтування практичних заходів у цій сфері має поєднувати фінансову, інституційну та поведінкову компоненти.

Першочергового значення в сучасних умовах набуває розширення внутрішньої дохідної бази публічних фінансів. Ідеться не про механічне підвищення фіскального тиску, а про структурне підвищення результативності податкової та митної системи, зниження втрат бюджету внаслідок тінізації економіки та послідовне вдосконалення процедур адміністрування. Національна стратегія доходів до 2030 року визначає такі перетворення як ключову передумову забезпечення фіскальної спроможності держави у середньо- та довгостроковій перспективі. У цьому контексті науково обґрунтованим є акцент на розвитку ризик-орієнтованого контролю, цифрових сервісів взаємодії з платниками, міжнародного податкового обміну інформацією та поступового наближення національних правил оподаткування до стандартів Європейського Союзу [40].

Не менш важливим напрямом виступає підвищення якості бюджетного планування. Проведений у попередніх підрозділах аналіз показав, що за умов тривалої воєнної напруги навіть значні обсяги фінансових ресурсів не гарантують їх оптимального використання. Саме тому середньострокове бюджетне планування повинно виконувати не формальну, а координувальну функцію, поєднуючи ресурсні обмеження, цілі державної політики та очікувані результати бюджетних програм. У науково-прикладному аспекті це означає

доцільність регулярних оглядів витрат, перегляду низькоефективних бюджетних програм, удосконалення системи показників результативності та посилення зв'язку між плануванням видатків і стратегічними пріоритетами розвитку системи управління державними фінансами [41].

Окремий блок заходів пов'язаний зі зменшенням боргових ризиків. Зміст проведеного нами аналізу засвідчив, що боргова проблема для України має не лише кількісний, а й структурний характер. За цих умов пріоритетною має бути не просто тактика залучення нових ресурсів, а стратегія мінімізації довгострокових ризиків через оптимізацію структури боргу, подовження строків погашення, зниження вартості запозичень, збільшення частки грантового і неборгового фінансування, а також розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів. Реалізація такого комплексу заходів покликана зменшити валютну вразливість боргового портфеля, обмежити ризики рефінансування та посилити боргову стійкість держави [41].

У системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, центральне місце посідає вдосконалення управління публічними інвестиціями. Масштабні потреби відновлення України зумовлюють необхідність переходу від фрагментарного фінансування окремих об'єктів до цілісного портфельного підходу, за якого інвестиційні проєкти проходять єдині стадії підготовки, оцінки, відбору, фінансування та моніторингу. Дорожня карта реформування управління публічними інвестиціями та офіційні підсумки її реалізації за 2025 рік свідчать про інституційний прогрес у цьому напрямі, однак одночасно вказують на потребу подальшого закріплення реформи на практичному рівні. З науково-практичної точки зору, доцільним є посилення вимог до попередньої оцінки інвестиційних проєктів, їх прив'язки до середньострокових бюджетних рамок та обов'язкового оцінювання результатів після завершення реалізації [42], [43].

Суттєвий резерв підвищення ефективності бюджетних ресурсів пов'язаний також із цифровізацією системи управління державними фінансами та розвитком механізмів внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

Стратегія цифрового розвитку системи управління державними фінансами до 2030 року орієнтує державу на побудову єдиного цифрового середовища фінансового управління, тоді як звітна інформація про стан державного внутрішнього фінансового контролю за 2025 рік виявляє наявність організаційних і кадрових обмежень у функціонуванні контрольної підсистеми. Поєднання цифрових інструментів із ризик-орієнтованим внутрішнім аудитом дозволяє знизити транзакційні витрати управління, підвищити якість моніторингу бюджетних операцій, посилити підзвітність розпорядників коштів та зменшити масштаби неефективних видатків [44], [45].

Узагальнюючи викладене, доцільно наголосити, що зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів в Україні потребують реалізації не ізольованих рішень, а взаємопов'язаного комплексу інституційних, організаційних та фінансових заходів. Їх науково обґрунтована систематизація за напрямками, наведеними в табл. 3.1, дозволяє поєднати короткострокові завдання підтримання бюджетної стійкості із середньо- та довгостроковими цілями модернізації системи публічних фінансів відповідно до європейських стандартів. Саме за умови послідовної реалізації таких заходів можна очікувати поступового зниження фіскальної вразливості, посилення боргової безпеки та підвищення результативності бюджетної політики в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження публічних фінансів України, що дало змогу узагальнити теоретичні підходи до розуміння їх сутності, охарактеризувати нормативно-правові засади функціонування, проаналізувати сучасний стан основних фінансових показників, оцінити динаміку державного боргу та обґрунтувати напрями зміцнення фінансової стабільності й підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки.

В роботі встановлено, що публічні фінанси у сучасній економіці доцільно розглядати як складну багаторівневу систему економічних відносин і фінансових інструментів, через яку держава та органи місцевого самоврядування забезпечують формування, розподіл, перерозподіл і використання фінансових ресурсів для реалізації публічних функцій і задоволення суспільних потреб. На відміну від приватних фінансів, публічні фінанси мають неприбуткову цільову спрямованість, підпорядковані публічному інтересу, законодавчо регламентовані та характеризуються обов'язковою підзвітністю суспільству.

Визначено, що нормативно-правова основа функціонування публічних фінансів України має багаторівневий характер і охоплює Конституцію України, Бюджетний та Податковий кодекси, законодавство у сфері місцевого самоврядування, фінансового контролю та відкритості використання публічних коштів. Встановлено, що ця система не є статичною, а трансформується під впливом воєнних викликів, цифровізації, потреб середньострокового планування та поступової адаптації до європейських стандартів управління державними фінансами.

Узагальнення сучасних наукових підходів до дослідження публічних фінансів дало підстави стверджувати, що найбільш продуктивним для аналізу українських реалій є поєднання нормативно-правового, системно-функціонального та інституційного підходів. Саме така методологічна

комбінація забезпечує можливість одночасно розкрити правові засади функціонування публічних фінансів, логіку взаємодії їхніх ключових елементів та роль інститутів у забезпеченні фінансової стійкості держави.

У ході аналізу сучасного стану публічних фінансів України встановлено, що впродовж 2019–2024 рр. відбулося суттєве розширення масштабів бюджетної системи. Доходи та видатки як державного, так і зведеного бюджетів зросли у кілька разів, проте видаткова складова збільшувалася швидше за дохідну, що зумовило стійке поглиблення дефіцитності. Найбільш різка трансформація припала на 2022–2023 рр., коли бюджетна система функціонувала в умовах воєнної мобілізації ресурсів, а 2024 рік став етапом часткової адаптації до нової фіскальної реальності.

Доведено, що у досліджуваний період посилилися централізаційні тенденції у системі публічних фінансів України. Частка доходів державного бюджету у структурі доходів зведеного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів зростає, тоді як відносна частка місцевих бюджетів скоротилася. Водночас місцеві бюджети загалом зберігали відносну фінансову стійкість, а їх дохідна база демонструвала позитивну динаміку навіть в умовах повномасштабної війни. Разом із тим виявлено, що система місцевих фінансів і надалі значною мірою залежить від податку на доходи фізичних осіб, що свідчить про недостатній рівень диверсифікації джерел надходжень.

За результатами оцінки державного та гарантованого державою боргу України встановлено, що у 2019–2025 рр. боргова динаміка мала стійко висхідний характер. Загальна сума державного та гарантованого державою боргу зростає у декілька разів, причому найбільш інтенсивне збільшення відбулося після 2021 року під впливом повномасштабної війни, значного бюджетного дефіциту та потреби у масштабному зовнішньому фінансуванні. Одночасно зменшилася частка гарантованого боргу, що свідчить про концентрацію основного боргового навантаження безпосередньо на державному бюджеті.

Доведено, що важливою проблемою сучасного етапу є не лише зростання абсолютного обсягу боргу, а й посилення поточного бюджетного навантаження через видатки на його обслуговування. Збільшення витрат на обслуговування державного боргу означає поступове звуження простору для фінансування соціальних, інвестиційних і відновлювальних пріоритетів, а отже проблема боргу переходить із площини потенційних середньострокових ризиків у площину безпосереднього впливу на структуру бюджетних ресурсів.

Обґрунтовано, що зміцнення фінансової стабільності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів в Україні потребують реалізації взаємопов'язаного комплексу заходів. До пріоритетних напрямів віднесено: розширення внутрішньої дохідної бази на основі підвищення якості податкового і митного адміністрування; удосконалення середньострокового бюджетного планування та регулярних оглядів витрат; мінімізацію боргових ризиків через оптимізацію структури боргу та збільшення частки грантового фінансування; посилення ефективності публічних інвестицій на основі єдиних правил відбору та оцінки проєктів; цифровізацію системи управління державними фінансами; зміцнення внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та фінансової спроможності місцевого самоврядування.

Отже, проведене дослідження підтвердило, що публічні фінанси України перебувають у стані глибокої трансформації, яка одночасно відображає і високий рівень фіскальної напруги, і потенціал для інституційного оновлення. Подальший розвиток цієї сфери залежатиме від здатності держави поєднати короткострокові завдання бюджетної стійкості з довгостроковими цілями модернізації системи управління публічними фінансами, посилення внутрішньої дохідної бази, зниження боргових ризиків та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17>
2. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/183-19>
3. Луніна І. О., Бондарук Т. Г. Еволюція теорії та наукова концепція публічних фінансів // Фінанси України. 2019. № 8. С. 26–44. URL: https://finukr.org.ua/?aid=4636&page_id=723
4. Луніна І. О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання : монографія. Київ : ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2020. 440 с. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2020/publiczni-finansy-v-makroekonomichn-iy-polityci-zrostantnja>
5. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси : навч. посіб. [Електронне видання] / за ред. М. І. Карліна. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22504?locale=en>
6. Горин В., Лободіна З., Булавинець В. Інструментарій публічних фінансів у реалізації моделі зеленої економіки: теоретична візія та проблеми ефективності // Світ фінансів. 2024. № 4(81). С. 18–35
7. Сидор І. П. Інституційний вимір публічних фінансів: методологічні підходи // Актуальні питання економічних наук. 2025. № 8. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/299>
8. OECD. Public finance and budgets. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/public-finance-and-budgets.html>
9. IMF. Fiscal transparency. URL: <https://www.imf.org/en/topics/fiscal-policies/fiscal-transparency>
10. World Bank. Managing Public Finance. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/managing-public-finance-global-solutions-groups> .

11. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

12. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>

13. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>

14. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/576-19>

15. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-12>

16. Нікіфоров П. О., Легкоступ І. І. Публічні фінанси в сучасній Україні: теоретичний та практичний аспект // Економічний аналіз. 2023. Т. 33, № 3. С. 287–295

17. Дем'янишин В., Лободіна З., Горин В., Дем'янишин В. Методологічні підходи до дослідження державних фінансових ресурсів та фінансової безпеки суб'єктів господарювання в умовах реформування управління публічними фінансами // Світ фінансів. 2023. Вип. 1(74)

18. Кізима Т., Лободіна З., Горин В., Кізима А. Поведінкові фінанси як методологічний концепт дослідження сфери публічних фінансів в Україні // Світ фінансів. 2022. Вип. 4(73)

19. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо відновлення середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та приведення окремих його положень у відповідність із законами України : Закон України від 18.09.2024 № 3979-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3979-20>

20. Міністерство фінансів України. Бюджет України – 2019 : статистичний збірник. Київ : Міністерство фінансів України, 2020. URL:

https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_%28for_website%29%20%281%29.pdf.

21. Міністерство фінансів України. Бюджет України – 2020 : статистичний збірник. Київ : Міністерство фінансів України, 2021. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2020_%28for_website%29.pdf

22. Міністерство фінансів України. Бюджет України – 2021: статистичний збірник Київ : Міністерство фінансів України, 2022. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf

23. Міністерство фінансів України. Бюджет України – 2022 : статистичний збірник. Київ : Міністерство фінансів України, 2023. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202022.pdf>

24. Міністерство фінансів України. Бюджет України – 2023 : статистичний збірник. Київ : Міністерство фінансів України, 2024. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine_2023.pdf

25. Міністерство фінансів України. Бюджет України – 2024 : статистичний збірник. Київ : Міністерство фінансів України, 2025. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine_2024.pdf

26. Міністерство фінансів України. Мінфін: у 2022 році до загального фонду місцевих бюджетів надійшло майже 400 млрд грн. 24.02.2023. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2022_rotsi_do_zagalnogo_fondu_mistsevikh_biudzhativ_nadiishlo_maizhe_400_mlrd_grn-3856

27. Міністерство фінансів України. Мінфін: за 2023 рік до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 441,9 млрд гривень 08.01.2024. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_2023_rik_do_zagalnogo_fondu_mistsevikh_biudzhativ_nadiishlo_4419_mlrd_griven-4386

28. Міністерство фінансів України. Мінфін: за 2024 р. до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 451 млрд грн. 08.01.2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_2024_r_do_zagalnogo_fondu_mistsevikh_biudzhativ_nadiishlo_451_mlrd_grn_na_856_mlrd_bilshe_nizh_u_2023_r-4980

29. Міністерство фінансів України. Державний та гарантований державою борг України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovani-derzhavju-borg>.

30. Міністерство фінансів України. Державний борг України в 2025 році: середній строк до погашення зріс більш ніж удвічі, а середня вартість суттєво знизилась URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_public_debt_in_2025_average_maturity_more_than_doubled_while_average_cost_significantly_decreased-5567

31. Міністерство фінансів України. Державний та гарантований державою борг України з 2022 року став дешевшим в 1,5 раза та збільшив строковість в 2 рази URL: [https://mof.gov.ua/uk/news/derzhavnii_ta_garantovanii_derzhavoiu_borg_ukraini_z_2022](https://mof.gov.ua/uk/news/derzhavnii_ta_garantovanii_derzhavoiu_borg_ukraini_z_2022_roku_stav_deshevshim_v_15_raza_ta_zbilshiv_strokovist_v_2_razi-5011)

32. Національний банк України. Інфляційний звіт. Липень 2025 року URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q3.pdf?v=14

33. Міністерство фінансів України. Уряд схвалив Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2026–2028 роки URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_serednostrokovu_strategiiu_upravlinnia_derzhavnim_borgom_na_20262028_roki-5508

34. Міністерство фінансів України. Мінфін: видатки загального фонду держбюджету у 2025 році становили 4,19 трлн грн URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_vidatki_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_u_2025_rotsi_stanovili_419_trln_grn-5554

35. Міністерство фінансів України. Бюджетна декларація на 2026–2028 роки URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_declaration_for_20262028-893.

36. Національний банк України. Інфляційний звіт. Квітень 2026 року URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2026-Q2.pdf?v=17.

37. World Bank Group. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

38. International Monetary Fund. Ukraine: Eighth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Modification of

Performance Criteria, Rephrasing of Access, and Financing Assurances Review. IMF Country Report No. 25/156 2025. URL: <https://www.imf.org/en/-/media/files/publications/cr/2025/english/1ukrea2025002-print-pdf.pdf>

39. Міністерство фінансів України. Уряд схвалив проєкт змін до держбюджету на 2026 рік: 1,56 трлн грн додатково на оборону та безпеку URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/-5719>.

40. Міністерство фінансів України. Національна стратегія доходів до 2030 року URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

41. Міністерство фінансів України. Мінфін: Уряд ухвалив Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2026–2030 роки . URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_uriad_ukhvaliv_strategiiu_reformuvannia_sistemi_upravlinnia_derzhavnimi_finansami_na_20262030_roki-5604

42. Міністерство фінансів України. Дорожня карта реформування управління публічними інвестиціями URL: https://mof.gov.ua/uk/regulatory_documents-7

43. Міністерство фінансів України. Понад третину завдань реформи управління публічними інвестиціями виконано: підсумки 2025 року URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ponad_tretinu_zavdan_reformi_upravlinnia_publichnimi_investitsiiami_vikonano_pidsumki_2025_roku-5539

44. Міністерство фінансів України. Мінфін: Уряд затвердив Стратегію цифрового розвитку системи управління державними фінансами до 2030 року URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_uriad_zatverdiv_strategiiu_tsifrovogo_rozvitku_sistemi_upravlinnia_derzhavnimi_finansami_do_2030_roku-5159 .

45. Міністерство фінансів України. Звітна інформація про стан державного внутрішнього фінансового контролю за 2025 рік. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D0%94%D0%92%D0%A4%D0%9A_%D0%B7%D0%B0_2025_%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf .

46 Кавецький В. П. Фінансова стабільність у системі публічних фінансів України: сучасні виклики та практичні орієнтири зміцнення» // Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків [Текст] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених [Тернопіль, 27 листопада 2025 р.]. – Тернопіль : ЗУНУ, 2025. - Ч. 2. С. 227–229.

47 Кавецький В. П. Фінансова стабільність у системі публічних фінансів України: сучасні виклики та практичні орієнтири зміцнення» // Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків [Текст] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених [Тернопіль, 27 листопада 2025 р.]. – Тернопіль : ЗУНУ, 2025. - Ч. 2. С. 227–229.

48 Шулюк Б., Дем'яник А., Кавецький В. Цифрова трансформація бюджетного процесу: український та міжнародний досвід // XI Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія : збірник наукових праць (м. Тернопіль, 12 листопада 2025 року). Тернопіль : ЗУНУ, 2025. С. 159–163.